

Forfatter: Ewald, Johannes

Titel: PHILET EN FORTÆLNING (DK)

Citation: Ewald, Johannes: "PHILET EN FORTÆLNING (DK)", i Ewald, Johannes: *Udvalgte digte*, udg. af Esther Kielberg ; Kim Ravn , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1999, s. 23. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-ewald02dkval-shoot-workid56862.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Udvalgte digte

# Philet en Fortæling (1770)

Die Götter, die jetzt lachend mit euch ziehen, Bereuen ihr geschencktes Glück. -

*Ramler.*

ELHØY, DEN 16. SEPTEMBER. 1770

»TRÆT er min Siel - - forfulgt af Frygtens blege Skygger,  
Sank den tilsidst ved dig,  
Du steile Muur, som bange Kummer bygger  
Imellem Haab og sig. -  
See! - standser ei min Graad? - mit følesløse Hierte  
Slaaer ordentlig og svagt -  
Stivt seer mit Øie Trudsler, Trøst og Smerte  
Med lige stor Foragt. -  
Lad Dyder Haand i Haand og zittrende og blege  
Gaae mit Paulun forbi! -  
Lad kaade Fauner og Sirener lege  
I heslig Harmonie! -  
Lad Slangen hvisle Søvn og lad Orcanen brøle! -  
Mon jeg fornemmer det? -  
Jeg! - som forhærdet neppe meer kan føle  
Mit eget Aandedret!« -  
Saa var det, at Philet bedrog sig - thi hans Klage,  
Og Taaren kom igien;  
Og dobbelt stærk kom Smerten snart tilbage  
Til Dydens ømme Ven. -  
Philet var stor blant dem, som føde sig med Taarer,  
Som skiælve for at lee,  
24 Som see kun Jammer, lasterhafte Daarer,  
Og Ulyksalige. -  
»Ak!« - raabte han igien - »hvor er da varig Glæde? -  
Hvor er Lyksalighed? -  
Hvor er en Ting, som Dyder ei begræde,  
Og ikke blues ved? -  
Ophøi Dig, Du hvis Siel er nøisom, god og roelig,  
Og kald Dig lykkelig! -  
Hå! - viid! - den luurer bag Din trygge Boelig,  
Som skal forstyrre Dig.« -  
Her overiilte Harm den fromme Sangerinde. -  
»Vaagn af din onde Drøm,  
Forvovne«! - raabte hun - »At Sandhed vinde,  
Kom! - Følg mig, see og døm!« -  
En Kreds - - - Men Iris laan mig Farver til en Scene,  
I hvilken Smertens Ven  
Forglemte sig! - Laan mig din Ild, Camoene,  
At jeg maae skildre den! -  
En Kreds af sølvgraae Mænd fandt en ærværdig Hvile,  
Hist, hvor vor glade Tid  
Har seet Naturen saa fortroelig smile  
Mod Viisdom Konst og Flid -  
Hvor Elhøy reiser sig, og stolt og venlig byder  
Den trette Vandringsmand,  
At undre sig paa hvert et Træ, som pryder  
Det nyelig skabte Land;  
Der laae de - reene Smiil brød frem af hvert et Øie,  
At stride mod Philet;  
Og tvang hans Suk, og syntes at fornøie,

Blot ved at blive seet. -  
Thi Elhøys Top er ei saa smuk, naar Solen daler,  
Og venlig kysser den;  
Som Nøisomhed og Sielens Hvile maler  
Hvert Træk af Alderen.-  
Langt borte hylede Bacchantens vilde Glæde,  
Og langt fra dette Sted  
Skreg Overmod, - men Viisdom var tilstede,  
25 Og tryk Fortroelighed. -  
Og du, de Viises Steen, som alle Daarer søge,  
Ved Vold og Sviig og Konst;  
Snart under Trældoms Aag, snart ved at spørge,  
Og alletid omsonst;  
Lyksalighed! - din Glands nedlod sig at besiele  
Et kun uskyldigt Folk;  
Hvis jævne Træk, hvis uafmaalte Mæle  
Var nøgne Dyders Tolk. -  
En kaldte smilende sin Ungdoms Sveed tilbage,  
Og syntes ung igien. -  
En anden saae til sine sidste Dage,  
Og priiste Skaberen. -  
En sang sin Helbreds Lov - En viiste stolte Mærker  
Af et arbeidsomt Liv -  
En fandt i Konst - En i Naturens Værker  
Et værdigt Tidsfordriv. -  
Snart taug den hele Kreds, imedens en forklarte,  
Besielt af himmelsk Fryd,  
Hvor naadig Gud i Nødens Tid bevarte  
Ham eller og hans Dyd. -  
Snart slog man Haand i Haand forundret ved at høre,  
Hvor farlig Krigen er;  
Hvor meget ont dog Mennesker kan gjøre  
Mod andre Mennesker. -  
Snart saae man halv med Frygt til hine Trængsels Dage,  
Og man bespurgte sig,  
Om Trældom ei kan kaldes Lande-Plage,  
Saavel som Pest og Krig? -  
Saa kom et Glædes-Raab - »O lykkelige Tider,  
Hvori vi leve nu! -  
O Gud!« - saa raabte man - »Gud, som omsider  
Kom sine Børn ihu!« -  
»Hist« - stammer een, som taus alt længe havde peget -  
»Hist bag ved Stakkene,  
Opreiser jeg mit Huus - det er mit eget,  
Alt, hvad i der kan see.« -  
26 »Hist« - er en andens Svar, og af de blege Kinder  
Sneg sig en Taare ned -  
»Hist boer min Søn - min elskte Søn, og finder  
Sit Leve-Brød i Fred.« -  
»Gud« - raabte man igien - »det Godes Giver høre  
Vor Bøn, og lønne Dig,  
Du store Mand, hvis Lyst det var at gjøre,  
Vor Stand saa lykkelig!« -  
Saaledes kom Natur, Uskyldighed og Glæde,  
Usøgt til hvert et Bryst,  
Og hver en Mund - I en usynlig Kiæde  
Hang Lyst ved anden Lyst -  
Men rundt omkring dem loe Naturen - Stolt udbreder  
Den her sit Seiers-Tegn,  
Sin Rigdom; og dens unge Herligheder,  
Groe stærkt i Elhøys Egn -  
Lad andre synge dig, guddommelige Orden,  
Dig altings Skabere,  
Som her frembyder hver en Skat i Jorden  
Til de Lyksalige! -  
Den Viise forske blant de skiulte Drive-Fiære,

Som bragte dig i Gang,  
Arbejdsomhed! - og syngte dig til Ære  
En oeconomisk Sang! -  
Thi Vellyst bandt min Siel til hine grønne Høie -  
Vær mig et helligt Sted,  
O Plet, hvorfra Philets henrykte Øie  
Fandt Jordens Herlighed! -  
Et rudret grønt med Guld igiennemvirket Teppe,  
Som jævnt udstrakte sig,  
Bar dig, Naturens Skat - det syntes neppe  
At kunde bære dig -  
O Frugt, og anden Frugt, og hver med Forskiel prægtig,  
Som holdt og fordrede  
Den hele Siel! - O Skabning, som almægtig  
Omstøber Hierterne! -  
Snart vandrede Philets umættelige Øie  
27 Langs med en kroned Rad,  
Af Skovens unge Børn, som venlig bøie  
Sig sammen - Blad til Blad. -  
Snart trængte sig et Lys, forbi den tette Skygge,  
Og pegte myndig paa  
En talrig Hiord, som pustende og trygge,  
Og dybt i Kløvret laae. -  
Her sneg sig et Christal, forfulgt af Solens Straaler,  
Bag ved et Bierg af Høe;  
Og hist forsøgte Lilljer og Violer  
At skygge for en Søe. -  
Her stod endnu og hist endnu en enkelt Trave,  
Ei for sin Ringhed glemt  
Af Eieren, som sildig først kan have  
Sin store Forraad giemt;  
Men til et Vidnesbyrd for dig halvgylde Slette,  
Som synes nu saa bar,  
Gav Hændelsen Philet det Vink at giette,  
Hvor stor din Rigdom var.  
Dog agter han det ei; Thi bag ved Sletten leger  
En Flok af kaade Lam,  
Rundt om sin Væder, som forgieves bræger,  
At den skal følge ham. -  
Nu triple de - hvor hist den tynde Røg opstiger,  
Hist under Skyggerne  
Veilede de Philet, som henrykt sniger  
Sig med de Skiertsende. -  
Dog glemmer han dem snart - En net, ukunstled Boelig,  
Beqvem og vel forseet  
Med Alt, og varig bygt, og reen og roelig,  
Henrykker nu Philet. -  
Her saae han Nøisomhed hos Velstand - Flid og Orden,  
Hos dydigt Tidsfordriv -  
Og dig o Fred - »O!« - skreg han - »har da Jorden  
Et saa lykosaligt Liv?« -  
Alt trak den mørke Skye sig langsomt fra hans Øie,  
Som stivt og aldrig met  
28 Forfulgte hver en Skiønhed, som den Høie  
Tilbyder Mennesket. -  
Han fløi fra Gaard til Gaard, som her adspredte dele  
Opmærksomhed og Lyst -  
Snart kom et Hegn, en Lund, og snart det Hele,  
Tilbage til hans Bryst. -  
»Nei« - raabte han tilsidst - »Nei, lykkelige Gamle,  
I, som en Drøm, maaskee,  
Her - og just her? - i Dag har vildet samle  
Til min Forvirrelse! -  
Jeg veed - Jeg føler det, at Jordens største Glæde  
Er Ufuldkommenhed. -  
Tilstaaer mig, hvad det er, som I begræde,

Og hvad i skielve ved«! -  
»Vi? - -« svarte man - og en, udmærket ved sin Alder,  
Begyndte strax igien:  
»Glemte er det Ord, som du tilbage kalder,  
Du Smertens mørke Ven. -  
Tre Vintre var det nu - Da saaede vi med Smerte,  
Og høstede med Graad -  
Da skalv vi - Frygt tillukte selv vort Hierte,  
For Haab og Hielp og Raad. -  
Thi Trældom var vort Liv, og Tidsler bar vor Ager,  
Og selv Velsignelsen  
Forsvandt som Dug - Vi skreg - og vore Klager  
Fandt ingen mægtig Ven.  
Men hist! - det store Huus - der - tæt ved hine Rader  
Af Træer - der boer en Mand -  
O Gud! - og hvilken! - Armod's Ven og Fader,  
Skiønt af saa høi en Stand! -  
Han - see min Taare nu! - han er, som alle sige,  
Og, som vi let kan see,  
Saa stor, - saa vigtig for det hele Rige,  
Som her for Bønderne -  
Først, ypperst, viisest og oprigtigst i at raade  
Til Landets Gavn og Lyst;  
Og stor i Guds og i Monarkens Naade,  
29 Og i de Danskes Bryst. -  
Ei Pragt - Ei Ærens Tegn forblinde mig - Desværre,  
De pryde faae, som Ham. -  
Thi ak! hvor mangen vel saa prægtig Herre  
Gjør sine Klæder Skam! -  
Dog Magt at gjøre vel, som Himlen her forener  
Med Lyst - er, som jeg troer,  
Saa vigtig, at den Beste først fortienet  
Ved den at kaldes Stor. -  
Men elskte Billede! - hvorhen? - hvor langt bortriver  
Du dog min hele Siel? -  
Hvad er min Roes? - Ak! - dens Undskyldning bliver,  
At jeg har meent den vel.« -  
Her taug den sølvgraae Mand, og saae sig om at nyde  
De andres tause ja -  
Og fandt den Tanke, da han saae det flyde,  
Som han begyndte fra. -  
»Troe mig, o Fremmede, den Graad du seer er Glæde«! -  
Saa brød han ud igien -  
»Af Nød og Sorrig kan vel ingen græde,  
Som har saa stor en Ven. -  
Thi taalte han det? - Han! - som neppe saae vor Klage  
I vort tillukte Bryst;  
Og dog halv trakte os til bedre Dage,  
Og tvang os til vor Lyst. -  
Viid, at det Land du seer var fordum vilt og øde,  
Endnu halv skiult i Vand -  
Hin store Strækning med den rige Grøde,  
Var Kiær og Mus og Sand. -  
Uorden, vor Tyran, opslugte Sæd og Møie -  
Og, hvad den levnedede,  
Var andre nok, som med et graadigt Øie  
Alt aad i Tankerne. -  
Alt Mod - alt Haab forsvandt - Thi om og en utretted  
I Flid var Bien lig;  
Da gik det ham, som den, der bliver mætted,  
Men samler ei for sig. -  
30 Den søde Pligt, som man saa sielden overgiver,  
Den græd - den skialv vi ved. -  
»Din Arv, min Søn« - saa skreeg vi - »ak! - den bliver  
Vor Ulyksalighed.« -  
Men hist oprandt vor Soel - hvor god og viis og mægtig

Kom han vor Nød ihu! -  
Dag, da vi saae ham først! - hvor glimrende! - hvor prægtig -  
Hvor hellig er ei du! -  
Thi med en vældig Arm omdannede han Jorden,  
Og trak dens Skatte frem,  
Og Væld af meer - og satte varig Orden  
Til at indhegne dem -  
Nu saae han smilende vor Glædes Grundvold færdig,  
Og saae sig lykkelig. -  
Endog i det sin store Skaber værdig,  
Som skaber ei for sig. -  
»Beboer den,« sagde han, »og eier den og nyder  
Dens Frugt i varig Fred! -  
Og Godhed giv, at eders Afkom fryder  
Sig ved dens Herlighed!« -  
Saaledes, skumle Nat forsvandt du fra vort Øie! -  
Vi see fra denne Tid  
Kun Haab, som steds' velsignes af den Høie,  
Og aldrig skuffet Flid. -  
Nu glæde vi os ved, langt fra, som før at grue  
For Efterkommere,  
Som Mangel ei, og Trældom ei tør true  
I slig Beskiærmelse. -  
Hist boer den store Mand, som vil og kan beskytte  
Vor Velstand og vor Fred. -  
Han er det! - Han! - Vor Grundvold og vor Styrte! -  
Hvad skal vi skielve ved?« -  
»Ja!« - skreg Philet - som taus alt længe havde grundet,  
Halv glad, halv skamfuld her -  
»Der er Lyksalighed - Ja - Du har vundet,  
Drøm, eller hvad du er! -  
Jeg kiender ham - Vor Smags - de bedre Sæders Fader,  
31 At i hans Naboe-Lav  
Er ingen Torn, og ingen Urt, som skader,  
Og ingen aaben Grav.« -  
Nu overlod han sig til hele Kredsens Glæde -  
»Bort« - smilte han - »med dig! -  
Bort Heracliters Grille! - bør jeg græde,  
Hvor en er lykkelig? -  
Men hist! - hvo kiender den, som iler hist og stønner,  
Og tit slaaer Haand i Haand? -  
Han græder - er det en af Landets Sønner? -  
O Glæde styrk min Aand! -  
Damoet! - - hvad er din Graad?« - - men ak, og ak vor Fader,  
Var alt det Svar man fik - Nu kom han - »Ak - vor Græve - Han - forlader« - - -  
Og Røst og Sands forgik. - Taus, som en Findlandsk Nat, og mørk blev Glædens Scene -  
Nu kom et hylende - Nu flyede den bestyrte Camoene,  
At skiule Taarene. - »Hvad?« - skreg Philet - »o Haab! - Dit sidste Glimt forsvinder! -  
Mon jeg begræder det? - Jeg! - som afmægtig neppe mere finder  
Mit svage Aande-Dret!« -